

ÉRDEMES-E ADÓKEDVEZMÉNNYEL ÖSZTÖNÖZNI A NYUGDÍJ-MEGTAKARÍTÁSOKAT? A BIZTOSÍTÁS ÉS KOCKÁZAT 2015 JÚNIUSÁBAN MEGHIRDETETT PÁLYÁZATI FELHÍVÁSÁNAK DÍJAZOTT ÍRÁSA

Gulyás Attila (MSc, Biztosítási és pénzügyi matematika mesterszak, Aktuárius specializáció végzett hallgatója) attigulyas@gmail.com

ÖSSZEFOGLALÓ

A 2014-es év a folyamatos díjas életbiztosítások piacán 11 év után fordulatot hozott, melyet a piac szereplői elsődlegesen a nyugdíjcélú megtakarítási termékekre igénybe vehető 20%-os adókedvezmény¹ nyugdíjbiztosításokra való kiterjesztésével magyaráztak. Jelen dolgozat e kérdéskört helyezi vizsgálatának fókuszába. Elemzései választ keresnek azokra a kérdésekre, hogy az állami ösztönző mely társadalmi csoportot ért el elsődlegesen, valamint arra, hogy hatására többletmegtakarítás keletkezett-e makrogazdasági szinten. A felvetett gondolatok igazolására adójogszabályokon alapuló számításokat, valamint egy magyarországi biztosító vonatkozó portfólióján klaszterelemzést végzett a szerző. Az elemzés eredményei arra mutattak rá, hogy az adókedvezmény igénybevétele a középkorú népesség számára a legelőnyösebb, mely elméleti eredményt az adatok is alátámasztani látszóttak. Mivel az adókedvezmény szélesebb társadalmi réteg általi igénybevétele kívánatos volna, a dolgozat megfontolásra érdemesnek tartja az adókedvezményi struktúra újragondolását, magasabb támogatásintenzitást és kisebb maximális támogatási összeget meghatározva, illetve felveti a felhalmozás időtartamával arányosan növekedő adókedvezményi mérték gondolatát. A jogszabály bevezetése óta eltelt idő rövidebbé, valamint az adathiány – melynek következtében az elemzésnek számos befolyásoló tényezőt kényszerűen figyelmen kívül kellett hagynia, így például a szerződők vagyoni, jövedelmi helyzetét, foglalkozási körét – ugyanakkor arra figyelmeztet, hogy a dolgozat megállapításai elsődlegesen csak további kutatások kiindulópontjává szolgálhatnak.

SUMMARY

In 2014 the sale of regular premium life insurance policies took a turn, which market participants attributed to the extension of 20% tax relief of pension savings to pension insurance policies. This paper aims to reflect on this issue by conducting analysis to determine the social group was mostly affected by the incentive and whether the measure could increase the level of private savings. In order to examine these questions, calculations were made based on Hungarian tax law and a cluster analysis was performed on a part of the pension insurance portfolio of a Hungarian insurance company. The analysis shows that the tax relief means the greatest advantage to the middle-aged, which allegation seemed to be verified by the data. Since the involvement of a wider social group would be desirable, the

author regards the structure of tax relief worthy of reconsideration by determining higher tax relief rates and lower maximum relief amount, and raise the possibility of linking tax relief rates to the length of the saving period. However, regarding the short period of time the regulation is in force and the lack of data, – due to which the analysis could not take account of several influencing factors, such as the wealth and income status and the profession of the policyholders – the conclusions can principally serve only as a basis for future research.

Kulcsszavak: nyugdíjcélú megtakarítás, adózás

Key words: pension insurance products, taxation

JEL: G22

DOI: 10.18530/BK.2016.1.70

<http://dx.doi.org/1018530/BK.2016.1.70>

Bevezetés

2014. január 1-je óta a nyugdíjbiztosítások után 20%-os adókedvezmény érvényesíthető, mely intézkedéssel a jogalkotó meghatározó lépést tett a nyugdíjcélú megtakarítási formák egységes adópolitikai elbírálása felé. A biztosítási piac szereplői ezen intézkedést nagy várakozásokkal fogadták, s úgy tűnik, nem hiábavalóan. 2014-ben 11 év után először emelkedett a folyamatos díjas életbiztosítási szerződések száma (Pandurics, 2015).

Jelen elemzés célja, hogy választ adjon arra a kérdésre, hogy a jövedelemadón keresztüli ösztönzés többletmegtakarítást eredményezett-e, vagy a bővülés más nyugdíjcélú megtakarítási termékek rovására ment-e végbe, korábbi biztosítási szerződéseket váltott-e ki. Különös figyelem irányul továbbá arra a kérdésre, hogy az adókedvezmény mely társadalmi csoportokra fejti ki leginkább hatását. Végül, de nem utolsósorban adójogszabályokon alapuló egyszerű számításokkal arra próbál meg választ adni, hogy mely időtáv maximalizálja a nyugdíjcélú megtakarítások relatív kamatelőnyét más hosszú távú megtakarítási formákkal szemben. Mindezen eredmények birtokában a szerző végül hipotézist állít föl arra vonatkozóan, hogy az adókedvezmény mely korcsoport megtakarítási hajlandóságára fejti ki legerősebben hatását.

Először rövid áttekintést nyújtok a nyugdíjcélú megtakarítások adójogi ösztönzésének hatékonyságát elemző, vizsgáló irodalomról, és ismertetem a hazai nyugdíjcélú megtakarítási termékek adójogi vonatkozásait. Ezt követi egy helyzetkép felvázolása a jelenlegi nyugdíjcélú termékekben elhelyezett megtakarítások volumenéről és koncentrátságáról, különös tekintettel a nyugdíjbiztosítási piac elmúlt egy évének értékesítési trendjeire. Végül egy nyugdíjbiztosítási portfólió adataira, valamint adójogszabályokon alapuló számításokra támaszkodva kísérletet teszek a megfogalmazott kérdések megválaszolására.

A dolgozat eredményei vitathatóak, hiszen adathiány miatt számos befolyásoló tényezőt kényszerűen figyelmen kívül kellett hagyni, így például a szerződések vagyoni helyzetét, foglalkozási körét. Mindezen hiányosságokat részben menti, hogy az adókedvezmény hatásának összetettebb elemzésére kizárólag átfogó kutatómunka és egy hosszabb idősor – mint például az OECD vonatkozó több éves projektje – nyújthat majd lehetőséget.

A nyugdíjcélú megtakarítások adózási vonatkozásai

Magyarországon és Európában ma megközelítőleg az aktív korú népesség (15-64 év) minden negyedik tagjára jut egy 65 évnél idősebb ember. A jelenlegi előrejelzések szerint ez az arány Európában és hazánkban is 2050-re várhatóan egy a kettőhöz lesz. Az aktív és inaktív népesség arányának ilyen erőteljes megváltozása a járulékfizetők és az eltartottak közti egyensúly példa nélküli megbomlását vetíti előre. Mindez a felosztó-kirovó alapon szervezett nyugdíjrendszerek finanszírozhatóságának és fenntarthatóságának kérdésénél minden eddiginél élesebben fogalmazza meg napjainkban (Kovács, 2012).

E rendkívüli társadalmi kockázatot magában hordozó probléma megoldásának felelőssége a jelen döntéshozóit terheli, így elsődleges fontosságú arról a struktúráról és intézményrendszeréről folytatott diskurzus, mely a jövőbeni idők anyagi biztonságát hivatott megteremteni. Ezen intézményrendszerek kiépítésében egyre több országban kap szerepet az öngondoskodás, melynek elterjedését az adópolitikai eszköztár révén is próbálják elősegíteni. Mindezen erőfeszítések is aláhúzzák a dolgozat által feltett releváns kérdések aktualitását.

Szakirodalmi kitekintés

Először a '90-es évek elején az Egyesült Államokban bontakozott ki vita a nyugdíjcélú megtakarítások adópolitikán keresztüli ösztönzéséről, más országokban e diskurzusok csak késleltetve és korlátozott terjedelemben jelentek meg. Az Egyesült Államokban kibontakozó eszmecserét Crawford, Disney, & Emmerson két kérdésre adott válaszként tematizálták (2012). Meglátásuk szerint az egyik kérdés, hogy az emberek milyen mértékben változtatják meg viselkedésüket a különféle nyugdíjcélú megtakarításokat ösztönző eszközök, köztük adókedvezmények, adójóváírások bevezetésének hatására. A másik vitaszervező pontot abban vélték felfedezni, hogy a megfigyelések mennyiben támasztják alá az előzetes modellelvárásokat, köztük például az életciklus-megtakarítással foglalkozó teóriákat.

Ezek az elemzések többségükben mikroszemléletűek voltak, s gyakorta vezettek ellentmondásos eredményre, ami vélhetőleg annak tulajdonítható, hogy az emberek ösztönzőkre adott válaszában pontos kiértékelésére részletes, számos aspektusra kiterjedő információra lett volna szükség, mely sok esetben nem állt rendelkezésre. Crawford et al. (2012) például bemutatja a fenti problémára a válaszreakciók hiányának kétféle olvasatát, melyek igaza csak a háztartások eszközállományának részletes ismeretében lenne eldönthető. A kétféle

olvasat egyike szerint a háztartások ösztönzőkre adott válaszában elmaradása egyrészt azzal magyarázható, hogy a háztartások csupán eszközállományuk szerkezetét változtatták meg az adókedvezményben részesülő elem portfóliósúlyának növelésével, addicionális megtakarítás nem jött létre. A másik magyarázat szerint a háztartások rezponzivitásának hiánya alapvetően racionális tájékozatlanságra, a reakciók egyfajta nehézkességére vezethető vissza.

Egyes elemzések még a nyugdíjcélú megtakarítások ösztönzők általi befolyásolásának lehetőségét is megkérdőjelezték, mint például az egyesült királysági Pension Commission szervezet is tette 2004-es cikkében (Pension Commission, 2004). E vélekedés megcáfolására Chung és szerzőtársai 2008-as művükben olyan elemzéseket sorakoztatnak fel, melyek az ösztönzők statisztikailag kimutatható hatását támasztják alá (idézi: (Crawford, Disney, & Emmerson, 2012). Ayuso, Jimeno & Villanueva spanyolországi adatokon az ösztönzőkre adott reakciók életkortól való függését mutatták ki, megállapítva, hogy leginkább az 56-65 éves korosztály hajlandósága nőtt meg az ösztönző bevezetése nyomán, a 46-55 év közötti generációk részéről tanúsított hatás elmaradt ettől.

A magyar nyugdíjcélú megtakarítások adózási kérdései

A nyugdíjcélú megtakarítások adópolitikán keresztüli ösztönzésének lehetőségei az adópolitika komplexitásával arányosak.

A megtakarítók e termékekre elköltött jövedelmük után részesülhetnek adó-visszatérítésben, adójóváírásban, illetve egyéb kedvezményekben is. A lehetőségek részletekre kiterjedő kifejtése e dolgozatnak nem célja, mert vizsgálódása általánosabb összefüggéseket keres.

Az adórendszeren keresztül gyakorolt ösztönzők közös jellemzője, hogy a nyugdíjcélú befektetések megtérülését befolyásolják. Az adórendszer révén ily módon relatív előnybe kerülnek a megtakarítás egyéb formáival, így például a banki termékekkel szemben, bár ezek az előnyök rendszerint csökkennek hosszú távú befektetéseket véve az összehasonlítás alapjául. További jellegzetességük, hogy az ösztönző csak késleltetve, megfelelő feltételek teljesülése esetén válik tényleges pénzügyi előnnyé, amely abba az irányba hat, hogy a keletkezett többletjövedelem valóban az időskori megélhetés alapjául szolgáljon.

A nyugdíjcélú megtakarítás nem precízen körülhatárolt fogalom. Rendszerint olyan hosszú távú megtakarítási terméket értenek alatta, melyben a felhalmozott vagyon felhasználása a megtakarító – munkavégzés szempontjából – aktív éveinek zárultával indul meg. Ha egy megtakarítási termék konstrukciója nem utal expliciten az időskori anyagi biztonság megteremtésére, akkor főszabály szerint nem sorolandó a nyugdíjcélú megtakarítások közé. E gondolatmenetet követve Magyarországon több nyugdíjcélú megtakarítási terméket lehetne megnevezni, melyek közül a szerző

e dolgozatban az adókedvezményben részesülő három legismertebb formát elemzi, a nyugdíj-előtakarékossági számlát [NYESZ-R], az önkéntes nyugdíjpénztárt [ÖNYP], valamint a nyugdíjbiztosításokat.

E termékhármast a jogalkotó 2014. január 1-jétől a hosszú távú megtakarítások által élvezett adó- és egészségügyi hozzájárulás [EHO] mentességen felül adójóváírás formájában érvényesíthető adókedvezménnyel kívánja az állampolgárok számára vonzóbbá tenni. Ezen adókedvezmény az ÖNYP és NYESZ-R termékcsoporthoz már korábban is kiterjedt, a nyugdíjbiztosításokra azonban csak 2014-től. Az 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról (továbbiakban: Szja. tv.) rendelkezései szerint az adójóváírás az összevont adóalapot terhelő adót csökkenti, azonban az adójóváírás összegét a kedvezményezett – az egészségkárosodást és halálesetet nem tekintve – csak a tartam végén és csak abban az esetben kapja kézhez, ha a kifizetés nyugdíjszolgáltatásnak tekinthető az 1997. évi LXXXI. számú a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvény 6.§-a alapján. Az adókedvezmény mértéke mindhárom termék esetében egységesen a befizetett összeg 20%-a, azonban a maximális adókedvezmény összeghatára ÖNYP esetében 150 ezer Ft/év, NYESZ-R esetében 100 ezer Ft/év³, míg nyugdíjbiztosításokra legfeljebb 130 ezer Ft/év adókedvezmény vehető igénybe évente. Megjegyzendő azonban, hogy e termékhármásra évente összesen legfeljebb 280 ezer Ft adókedvezmény érvényesíthető.

a) ÖNYP

Az önkéntes nyugdíjpénztárak magánjogi státuszát az 1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról, adójogi helyzetét az Szja. tv. határozza meg. Az ÖNYP-t hozzáférhetőség szempontjából a többi nyugdíjcélú megtakarítástól az különbözteti meg, hogy a befizetett összegek a pénztári tagság kezdetét követő 10 év múlva válnak először hozzáférhetővé, ezt megelőzően a pénztártag még abban az esetben sem férhet hozzá megtakarításához – az egészségkárosodást és halálesetet nem tekintve –, ha erre irányuló szándékát kifejezi. A 10. év elteltét követően a megelőző időszak alatt felhalmozott kamat adómentesen felvehető, a tőkét azonban a 20. év végéig adófizetési kötelezettség terheli, mely bizonyos esetekben magas mértéket is megüthet.

Az adóteher nagyságát elsődlegesen az befolyásolja, hogy a pénztártag nyugdíjszolgáltatásként kéri-e az összeg folyósítását, azaz nyugdíjba vonult-e, vagy betöltötte-e a nyugdíjkorhatárt a kifizetés kérelmezésének időpontjában. Ha e feltétel (nyugdíjszolgáltatás) teljesül, valamint igaz, hogy 2012. december 31-éig belépett tagok esetében legalább három, ezt követően belépett tagok esetében legalább tíz év tagsági jogviszony áll fenn, a kifizetés adómentes. Ha a tagsági viszony a törvényben előírt időtartamoknál rövidebb, akkor a tőke után a jelenlegi szabályozás szerint 16%-os személyi jövedelemadó fizetendő.

Ha a megtakarítási időszak meghaladja a 10 évet, de a pénztártag a nyugdíjszolgáltatásra való jogosultság megszerzése előtt kérelmezi a pénztárban tartott vagyonának kifizetését,

akkor a tőke – ideértve az adójóváírást is – összege egyéb jövedelemként adózik. Az adóalap 2007. december 31-ig jóváírt tételek esetén a tagsági jogviszony kezdetének évétől számított 10+1. évig a tőke 100%-a, mely adóalap a 10+2. évtől évente 10 százalékponttal csökken, így a tagsági jogviszony létrehozásától számított 21. évet követően a tőke adómentesen felvehető. 2007.12.31-ét követően jóváírt tételek esetében azonban nem a tagsági jogviszony létesítésétől, hanem a tétel jóváírásának évétől kell alkalmazni az alább ismertetett algoritmust. Így a jóváírás évét követően a 11. év végéig a tőke 100%-a az adóalap, mely hasonlóan a fenti esethez évente százalékponttal csökken, és a 21. év eltelte után vonható ki adó fizetése nélkül. Mivel az adóköteles pénztári pénzkivonások esetében az ehofizetési kötelezettség a pénztártagot terheli, ezért a szja-kötelezettség alapjául kiszámított összeg 78%-át kell az szja adóalapjának tekinteni (Szja. tv. 47. § (5) bekezdés). Mivel az egyéb jövedelem után személyi jövedelemadón kívül egészségügyi hozzájárulást is fizetni kell a pénztártagnak, így a nyugdíjszolgáltatásnak nem minősülő kifizetések esetében (az előbbiek szerint sávosan korrigált adóalap után) a közteher mértéke összesen 33,54% (0,78*(16%+27%)) (1998. évi LXVI. törvény az egészségügyi hozzájárulásról 3. § (1) a)).

b) NYESZ-R

A nyugdíj-előtakarékossági számla jogállását a 2005. évi CLVI. törvény szabályozza. A NYESZ hozzáférhetőségében és az adóalap számításában lényegesen eltér az ÖNYP-tól. A NYESZ-R számlához tulajdonosa bármikor hozzáférhet, a várakozási idő az adókedvezményre való jogosultság megszerzésének egyik törvényi feltétele. Emellett a kifizetés csak abban az esetben adómentes, ha a számlatulajdonos a nyugdíjszolgáltatásra jogosulttá vált, valamint 2012. december 31-ét megelőzően nyitott számlák esetében legalább három, ezt követően kötött NYESZ-R megállapodások esetén legalább tíz év telt el a kifizetés és a számlanyitás között.

Minden egyéb esetben a számlatulajdonost adófizetési kötelezettség terheli. A kötelezettséget azonban az ÖNYP-vel ellentétben nem a tőke, hanem a tőkén elért hozamok alapján állapítják meg. A hozamok számítanak egyéb jövedelemnek, s ennek (pontosabban azoknak csak 78%-a) az ÖNYP-nél már ismertetett szabályok szerint 33,54%-os közteher-fizetési kötelezettség alá. Mindezeket túl a NYESZ-R tulajdonosa az adójóváírást 20%-kal növelt értéken köteles visszafizetni.

c) Nyugdíjbiztosítás

Azt, hogy ma Magyarországon mely biztosítási termék nevezhető adókedvezményre jogosító nyugdíjbiztosításnak, azt az Szja. tv. 3. §. 93. bekezdése határozza meg. A jogszabály értelmében a nyugdíjbiztosítás egy olyan életbiztosítás, mely a biztosított elhalálása, 40%-ot meghaladó egészségkárosodása, a szerződés kori öregségi nyugdíjkorhatár betöltése vagy a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló jogszabály szerinti saját jogú nyugellátásra való

jogosultságszerzés esetén teljesít biztosítói szolgáltatást. A pontos megfogalmazást – mely először a 161. számú Magyar Közlönyben jelent meg 2014. november 26-án – az 1. Függelék tartalmazza. A nyugdíjbiztosítás hozzáférhetőség szempontjából inkább a nyugdíj-előtakarékossági számlához hasonlít tekintve, hogy a tartam egésze alatt adott a felhalmozott megtakarításhoz való hozzájutás lehetősége, az idő előtti pénzkivét azonban adófizetési, adójóváírás-visszatérítési kötelezettséget keletkeztet.

Ha a szerződő 3 éven belül részlegesen pénzt von ki, vagy megszünteti a szerződést, akkor az Szja. tv. 65. §. (1) d) pontja alapján megállapított kamatjövedelem után 16% személyi jövedelemadó és 6% egészségügyi hozzájárulást kell fizetni. Ha a szerződés megkötésének időpontjához képest 3 éven túl, de 5 éven belül teszi meg ugyanezt, akkor egyszeri díjas termékek esetében az előbbi közterhek felét, azaz 8% személyi jövedelemadó és 3% egészségügyi hozzájárulást, folyamatos díjas termékek esetén az előző pontra érvényes 16%+6%-os terhet köteles megfizetni. 5 és 10 év közötti pénzkivonás esetében a kamatjövedelem egyszeri díjas szerződésnél már nem adózik, míg a folyamatos díjas szerződés továbbra is 8%+3% közterhrel terhel. 10 éven túli pénzkivét vagy megszüntetés esetén azonban a kamatjövedelmet terhelő adófizetési kötelezettség már sem az egyszeri, sem a folyamatos díjas terméknel nem jelentkezik. Mindez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy 10 év elteltével a biztosítási összeg adómentesen felvehető. Ha a kifizetésre nem nyugdíjszolgáltatás formájában kerül sor, a szerződő köteles az átutalt adójóváírásoknak megfelelő összeget 20%-kal növelten a Nemzeti Adó- és Vámhatóságnak [NAV] megfizetni.

Ha a biztosított nyugdíjszolgáltatásra válik jogosulttá, de a szerződés megkötésétől a nyugellátásra való jogosultság megszerzéséig nem telik el 10 év, a kamatjövedelmet – az egyszeri díjas biztosítást nem számítva – csak abban az esetben nem terheli adófizetési kötelezettség, ha a biztosító teljesítésére járadék formájában kerül sor. Ha a járadék értéke nem haladja meg a havi 10 ezer Ft-ot, akkor a biztosítói kifizetés egy összegben is felvehető adómentesen. Így a biztosítási esemény bekövetkezése esetén a biztosítói teljesítés mindenképpen adómentes, csak annak formáját illetően van megkötés, ha a kockázatviselés időtartama 10 évnél rövidebb volt.

A fenti összetett adózási szabályegyüttes átláthatóságát, könnyebb értelmezését segíti az 1. táblázat. A táblázat egy olyan hipotetikus megtakarítási helyzetet mutat, melyben havonta 10 ezer Ft összegben raktak félre valamely nyugdíjcélú megtakarítási termékre. A hozamok egy 2,9%-os hozamfeltevés melletti kamatos kamattöbbletet mutatnak, melynek értéke 10 ezer Ft-os havi megtakarítás mellett 10 éves tartam végére költségeket nem számítva megközelítőleg 210 ezer Ft.

A költségek figyelmen kívül hagyása azonban félrevezető, így a táblázat a fent említett hozamot csak tájékoztató jelleggel közli, a számítások költségfelvételek mellett számított adatokat mutatnak. Mivel a nyugdíjbiztosítás a tartam alatti kockázatátviselésből következően jellemzően drágább, így a kalkulációk a nyugdíjbiztosítások esetében magasabb költségszint feltételezésével készültek, nevezetesen a nyugdíjbiztosítások esetében éves 5%-os költségvonással, míg a másik két termék vonatkozásában éves 2%-os költségszinttel.

	ÖNYP	NYESZ-R	Nyugdíjbiztosítás
Tőke (befizetés)	1 200 000 Ft	1 200 000 Ft	1 200 000 Ft
Tőke (adó jóváírás)	240 000 Ft	240 000 Ft	240 000 Ft
Hozam (költségek nélkül)	219 000 Ft	219 000 Ft	219 000 Ft
Hozam (költséggel)	186 000 Ft	186 000 Ft	136 000 Ft
Közterhek - nyugdíjszolgáltatás	0 Ft	0 Ft	0 Ft
Kifizetés - nyugdíjszolgáltatás	1 626 000 Ft	1 626 000 Ft	1 576 000 Ft
Közterhek - nem nyugdíjszolgáltatás	(1 200 000 + 240 000)	160 000*33,54% + 240 000	240 000
Közterhek - nem nyugdíjszolgáltatás	*33,54% = 482 976 Ft	*120% = 358 434 Ft	*120% = 288 000 Ft
Kifizetés - nem nyugdíjszolgáltatás	1 143 000 Ft	1 268 000 Ft	1 288 000 Ft

1. táblázat - Nyugdíjcélú megtakarítások közterhei 10 éven túli, adómentes nyugdíjszolgáltatásként, valamint adóköteles nem nyugdíjszolgáltatásként való kifizetés esetén (forrás: saját szerkesztés)

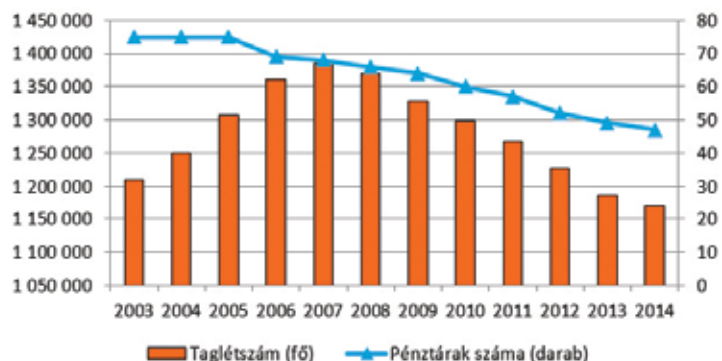
A nyugdíjcélú megtakarítások piaca Magyarországon

Önkéntes nyugdíjpénztárak

Az önkéntes nyugdíjpénztárak megalakulása döntően a '95-96-os években zajlott le, 1999-re a pénztárak száma elérte maximumát, ekkor 75 pénztár szolgáltatását lehetett igénybe venni Magyarországon. 2014 év végén már csak 47 önkéntes nyugdíjpénztár működött Magyarországon, melyek összesen 1098 milliárd Ft értékű vagyont kezeltek. A pénztáraknak ez idő tájt közel 1170 ezer tagja volt. Az önkéntes pénztárakból kilépők és az újonnan belépők számát a Függelék ábrája illusztrálja, az önkéntes nyugdíjpénztárak és a pénztártagok számának időbeni változását az 1. ábra, az egy főre jutó pénztári vagyonnak, valamint a pénztárak összvagyonának az alakulását a 2. ábra szemlélteti. Az ábrákon megfigyelhető, hogy míg a pénztártagok száma folyamatosan csökkent, addig az önkéntes pénztári vagyon értéke 2011 óta gyors ütemben növekszik.

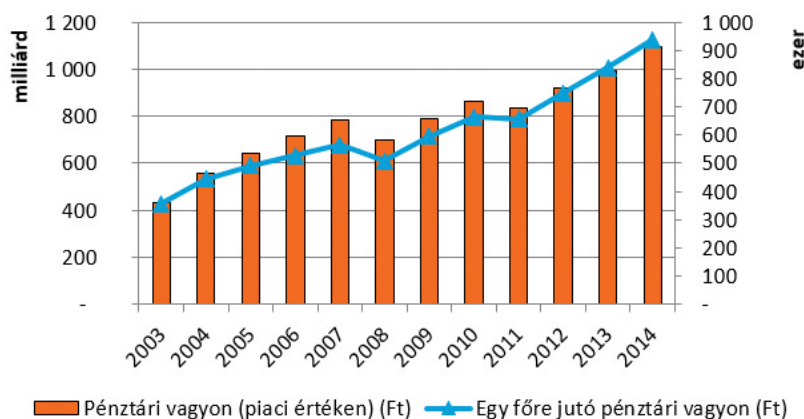
2014-ben az egy főre eső pénztári vagyon már megközelítette az 1 millió Ft-ot, mely tendencia lehet annak következménye, hogy azok a jövedelemtulajdonosok maradtak a pénztárakban, akik valóban a hosszú távú megtakarításban érdekeltek és erre képesek is.

E feltételezést erősíti, hogy a 2013-as és 2014-es év mind a pénztártagi befizetések értékének, mind az egyéni hozzájárulások arányának tekintetében felülmúlta a megelőző éveket. Ily módon a pénztárak által kezelt vagyon erőteljes növekedése mögött nemcsak az elmúlt évek kedvező hozamteljesítménye áll, hanem a befizetések jelentékeny megugrása is (Portfolio.hu, 2015). 2012 óta az önkéntes pénztárak tagi befizetései éves szinten 20-30%-os ütemben emelkednek.

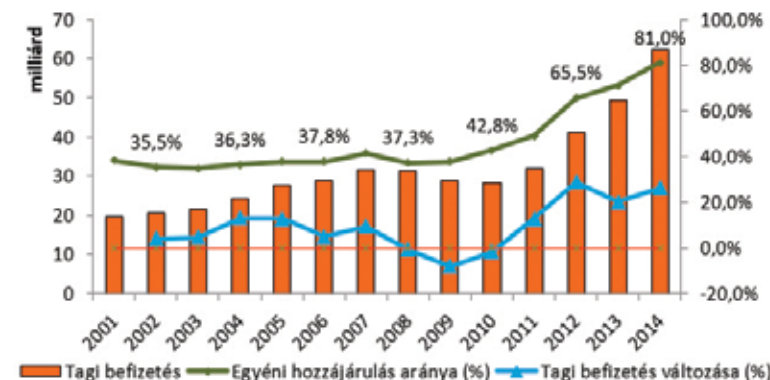

1. ábra - Az önkéntes nyugdíjpénztárak számának (jobbra), valamint taglétszámának (balra) az alakulása a 2003-2014-es időszakban (forrás: MNB, saját szerkesztés)

A munkáltatói befizetések esetében ilyen növekedésről nem lehet számot adni. A munkáltatói hozzájárulások látványos csökkenése még a 2009-es évben indult meg, aminek hátterében elsődlegesen a munkáltatói hozzájárulás adóterhelésének több év alatt végbemenő fokozatos és jelentős növekedése áll. Bár 2014-ben megfordult a munkáltatói tagdíjak csökkenő tendenciája, a 2013-as évhez képest a növekedés alig haladja meg az 1%-ot. Ennek, valamint a fent említettek következtében az egyéni hozzájárulások (a tagok saját befizetései = tagdíj) aránya 2008 óta folyamatosan nő, 2014-ben meghaladta a 80%-ot is. Az egyéni hozzájárulások arányát, a tagi befizetéseket, valamint azok növekedési ütemét a 3. ábra mutatja. Az átlagos befizetések a 4. ábrán láthatóak.

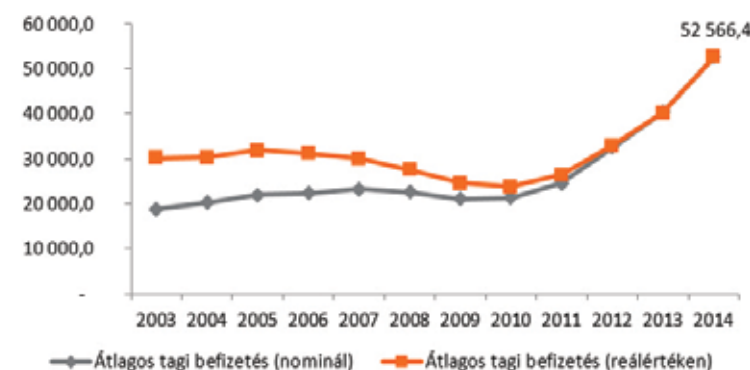
2. ábra - Az önkéntes nyugdíjpénztárak összvagyonának (balra), valamint az egy főre jutó pénztári vagyonnak (jobbra) az alakulása a 2003-2014-es időszakban (forrás: MNB, saját szerkesztés)

3. ábra - Az önkéntes nyugdíjpénztárak tagi befizetései (balra), valamint a tagi befizetések növekedési üteme és az egyéni hozzájárulás aránya (forrás: MNB, saját szerkesztés)

Az önkéntes pénztárak szolgáltatásait egyre kevesebben veszik igénybe.

A fentiek alapján két következtetés levonása tűnik megalapozottnak. A taglétszám csökkenése egyrészt azt mutatja, hogy az önkéntes pénztárak szolgáltatásait egyre kevesebben veszik igénybe, aminek oka lehet a megtakarítási képesség vagy a megtakarítási forma vonzerejének csökkenése. A tagi befizetések relatív és abszolút értékben történő növekedése ugyanakkor azt jelzi, hogy az önkéntes pénztárban maradóknak egyre nagyobb fontosságot tulajdonítanak a nyugdíjas évekre való tartalékolásnak és e célra az önkéntes pénztárak szolgáltatásait választják.

4. ábra - Átlagos önkéntes pénztári befizetés nominál- és reálértéken (Ft) (forrás: MNB, saját szerkesztés)

Ugyanakkor a befizetések abszolút értelemben vett alacsony értékéből és az önkéntes kölcsönös pénztári számlák szerződési feltételeiből arra lehet következtetni, hogy e megtakarítási lehetőséget azok választják, akik a befizetendő összeg tekintetében rugalmas konstrukciót keresnek, és befektetési döntéseik tekintetében mérsékelt önállóságra tartanak igényt. E konstrukciók esetében ugyanis a befizetés összege rugalmasan alakítható, és 2009 óta jellemzően öt, kockázati profiljukban lényegesen eltérő befektetési stratégia közül választhatnak az ügyfelek.

Nyugdíj-előtakarékossági számla

A nyugdíj-előtakarékossági számla esetében nem áll rendelkezésre olyan mélységű és minőségű információ a számlatulajdonosok számáról és a kezelt vagyon méretéről, mint az önkéntes pénztárak esetében. Ennek alapvetően az az oka, hogy míg az önkéntes nyugdíjpénztárak önálló jogi személyek, beszámolási és adatszolgáltatási kötelezettséggel, addig a NYESZ-R egy olyan számla, melyre vonatkozóan a számlát vezető pénzügyintézetnek nem áll fenn elkülönült adatközlési kötelezettsége. Így a nyugdíj-előtakarékossági számlákon nyilvántartott megtakarításokról egyedül a pénzügyintézetek, valamint a Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzeti Adó- és Vámhatóság által közzétett publikus dokumentumok, így például közvetve az adóhatóság által átutalt állami támogatás összegzett adatai szolgálnak információforrásul.

Ezek szerint 2013 év végén megközelítőleg 160 ezer adóalany rendelkezett NYESZ számlával, mely számlákon összesen közel 500 milliárd Ft értékű pénzügyi eszközt tartottak nyilván. 2014 év végén már 10 ezerrel kevesebb NYESZ számla volt bejelentve a Minisztériumnál, mely számlák összesített egyenlege 526 milliárd Ft-ot tett ki.⁴

Ha lehet e néhány számra támaszkodva következtetéseket megfogalmazni, akkor azok két vonatkozásban tehetőek meg. Egyfelől az ÖNYP-hez hasonlóan csökkent a számlatulajdonosok száma, így kevesebb ember időskori anyagi biztonságának megteremtésének eszközéül szolgál ez a nyugdíjcélú megtakarítási forma, mint a megelőző években.

A NYESZ-R elsődlegesen a tehetősebb rétegek igényeit szolgálja ki.

Másrészről a NYESZ-R számlák lényegesen koncentráltabb nyugdíjvagyonot mutatnak az önkéntes nyugdíjpénztári számlákhoz képest. Az önkéntes pénztárak körülbelül kétszer annyi megtakarítást kezelnek, mint a NYESZ-R számlákat vezető pénzügyintézetek, ugyanakkor e vagyon kevesebb, mint hetedannyi megtakarító között oszlik meg. Egy NYESZ-R számlatulajdonos ily módon átlagosan 3,5-szer akkora megtakarítással rendelkezik egy önkéntes pénztártaghoz viszonyítva. E tény utalhat arra, hogy e megtakarítási forma elsődlegesen a tehetősebb rétegek igényeit szolgálja ki, bár ezen állítás helyénvalóságát csak a jövedelmi és vagyoni helyzet, valamint a nyugdíjcélú megtakarítási termékekben tartott pénzösszeg mértéke közti pozitív és szignifikáns összefüggés megmutatásával lehetne igazolni.

Nyugdíjbiztosítás

A nyugdíjbiztosítás egy olyan speciális, esetenként kiegészítő fedezeti elemeket – úgy mint baleseti rokkantságbiztosítás – is tartalmazó vegyes életbiztosítás, melynek lejáratát a) a biztosított nyugdíjba vonulásának időpontja vagy b) a biztosított öregségi nyugdíjkorhatárának elérése. A törvény feltételeinek megfelelő kedvezményre jogosító nyugdíjbiztosítás biztosítási eseménye még a biztosított halála, valamint a biztosított legalább 40%-os egészségkárosodása. A nyugdíjbiztosításhoz kötött kiegészítő biztosítások díja állami támogatásra nem jogosít. A termékegyüttes pontos jellemzőit egy külső követelményrendszer határozza meg, mint például jelen esetben a magyar állam által az Sza. tv.-ben megfogalmazott nagyon részletes feltétellista, amely szoros összhangban van az MNB ajánlásával⁵.

2014. január 1-jén már lehetett hagyományos és unit-linked nyugdíjbiztosításokat is kötni. Az ezt követő hetekben sorra jelentek meg a biztosítók ajánlatai, január hónap végére már 9 lehetőség közül választhatnak az ügyfelek. (Palkó 2014), Annak érdekében, hogy a piacon tapasztalható élénkülés egyértelműen az ügyfelek javát, nyugdíjvagyonuk megteremtését szolgálja, a Magyar Nemzeti Bank 2014. május 26-án ajánlást tett közzé, melyben mértékadó TKM⁶-értékeket irányzott elő a unit-linked termékek esetében. Az MNB 2/2014. (V. 26.) számú ajánlása a nyugdíjbiztosításokról a TKM-et a 10, 15 és 20 éves tartamok esetén a következőkben maximalizálta:

- 10 éves lejáratú időre 4,25%
- 15 éves lejáratú időre 3,95 százalék
- 20 éves lejáratú időre 3,5 százalék.

Az MNB továbbá úgy rendelkezett, hogy a TKM értéke a fenti értékekhez képest legfeljebb 2 százalékponttal lehet magasabb azokban az esetekben, amikor „a nyugdíjbiztosításhoz kapcsolódó eszközalap eszközösszetétele vagy meghatározott tulajdonságai alapján összetettnek vagy komplexnek minősül, és az átlagosnál magasabb hozampotenciállal rendelkezik, hozam- vagy tőkegaranciát tartalmaz, vagy a termékben lévő biztosítási kockázat ezt indokolja”.

A MABISZ 2015. augusztus 28-án közzétett „Biztosítótársaságok TKM mutatói” dokumentuma 65 nyugdíjbiztosítást sorol fel. A jelenleg a piacon elérhető termékek száma valószínűleg ennél magasabb, mivel egyrészt nem minden biztosító tagja a szervezetnek, másrészt nem minden tag csatlakozott a TKM Chartához, így e társaságok termékei a dokumentumban nem jelennek meg. A 65 nyugdíjbiztosítás közül kettő euróban, a többi forintban denominált eszközökbe fektet. Az EUR devizanemű eszközalapokból 1 folyamatos, 1 egyszeri díjas, a forintalapú biztosítások közül 13 egyszeri, 45 folyamatos díjfizetési gyakoriságot ír elő. Itt szükséges megemlíteni, hogy az egyszeri és folyamatos díjas termékek ezen aránya aggályokat vet fel, hiszen új nyugdíjcélú megtakarításokat elsődlegesen a folyamatos díjas biztosítások teremtenek. A hagyományos biztosítások mindegyike folyamatos díjfizetésű, forintban denominált, így azok az ügyfelek, akik euró megtakarítást szeretnének felhalmozni, a unit-linked termékek közül kell, hogy kiválasszák a számukra legmegfelelőbbet.

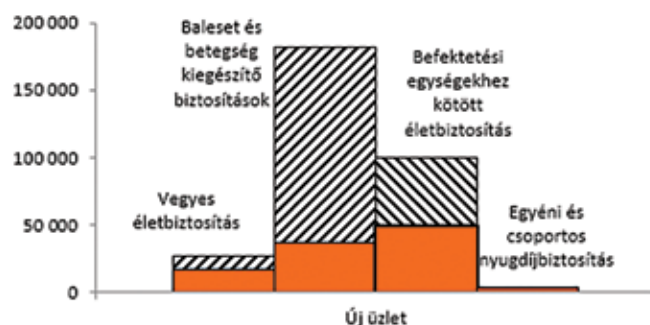
A biztosítási termékek emellett a tekintetben is különböznek egymástól, hogy milyen minimális tartamhoz és belépési korhoz kötik a szerződés létrejöttét. A jelenlegi termékinlát döntő hányadában már 18 éves kortól köthető biztosítás. Maximális belépési kor tekintetében vannak olyan szolgáltatók, akik csak 55 éves korig kínálnak termékeket, de néhány társaságnál 65 éves korúak is köthetnek szerződést. A minimális tartamot tekintve is sokféleséget mutat a termékpaletta, leggyakoribbak a 10 éves minimális tartamot előíró szerződések.

Az Szja. tv. szerinti nyugdíjbiztosításokra a Magyar Biztosítók Szövetsége [MABISZ] piaci jelentéseiben az adókedvezmény teremtette megkülönböztetett státuszt megelőzően nem tért ki elkülönülten, azok – alkotóelemeik szerint megbontva – a biztosítói terminológia szerinti soron található meg. Ily módon a továbbiakban a bemutatás a 2014-es év nyugdíjbiztosításai mellett azokra a biztosítási termékekre helyezi a hangsúlyt, melyek alkotóelemei, alapjai vagy speciális fajtái a nyugdíjbiztosítási konstrukcióknak. Ezek a következők:

- egyes életbiztosítások,
- kiegészítő baleset- és betegségbiztosítások,
- befektetési egységekhez kötött (unit-linked) életbiztosítások, valamint
- egyéni és csoportos nyugdíjbiztosítások.

Mindenképpen szükséges ugyanakkor megjegyezni, s a megállapításokra azon fenntartás mellett tekinteni, hogy e termékek tartalmukat tekintve túlnyomórészt nem tekinthetők nyugdíjbiztosításnak.

Az illusztrációk MNB- és MABISZ-adatokra egyaránt támaszkodnak. Ennek magyarázata, hogy a két adatforrás más-más részletzettségű és némileg eltérő biztosítói kört fed le. A MABISZ-nak a kisebb biztosítók, illetve egyesületek nem tagjai, az MNB adatszolgáltatási kötelezettsége azonban rájuk is vonatkozik. Az MNB adatközlése a fent említett biztosítások közül csak a vegyes és a befektetési egységekhez kötött életbiztosításokat szerepelteti elkülönülten az 1998-as évtől kezdve, a másik kettőt az egyéb életbiztosítások közt tartja számon.

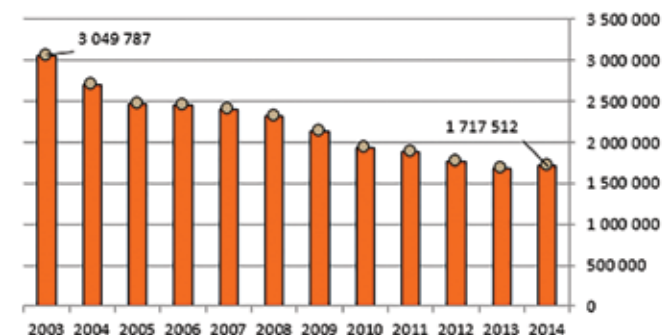
5. ábra – Nyugdíjbiztosítások (színes) aránya 2014. IV. negyedév új kötéseiből (darab) (forrás: MABISZ, saját szerkesztés)

Ezért az MNB adatokon alapuló ábrák csak e két kategóriát tüntetik fel a továbbiakban.

A MABISZ-adatokon alapuló diagramok a díjbevételek adatait és a szerződésállomány alakulását a 2010-es évig követik vissza. A statisztikák szerkezete ebben az évben módosult, így az adatok visszakövetésének időbeni korlátozása az összehasonlíthatóságot szolgálja. Emellett megjegyzendő, hogy a 2014-es évet leszámítva a MABISZ-statisztikák sem emelik ki külön a nyugdíjbiztosításokat, így azok arányát az egyes biztosítási termékeken belül csak a 2014 új kötéseit tartalmazó 5. ábra mutatja.

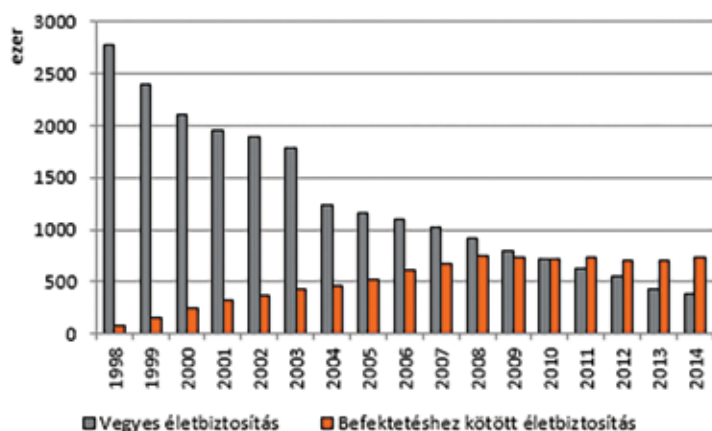
Az adókedvezmény bevezetésével az életbiztosítási szerződésállomány évek óta tartó csökkenése megtorpant.

Az adókedvezmény bevezetésével egyidejűleg az életbiztosítási szerződésállomány évek óta tartó csökkenése megtorpant. Bár a fordulat ténye egyértelmű, a növekedés az elmúlt évek tapasztalatai alapján törekenynek tűnik. A 2003-as megközelítőleg 3 milliós szerződésállomány 10 év alatt felére esett vissza, a 2014-es év 36 302 szerződéssel tudta csupán felülmúlni a 2013-as mélypontot. Az év végén 1 717 512 folyamatos díjas életbiztosítási szerződést tartottak nyilván, melyből 104 402 volt szja-kedvezményre jogosító nyugdíjbiztosítás, azaz egy év alatt megközelítőleg 100 ezer nyugdíjbiztosítási szerződést kötöttek a biztosítók. E két szám különbségéből adódik, hogy közel 70 ezer szerződés szűnt meg, amiből arra is lehet következtetni, hogy részben kedvezményre jogosító biztosítássá konvertáltak korábbi életbiztosításokat. A magyarországi biztosítóknál vezetett életbiztosítási szerződések számát az egyes években a 6. ábra szemlélteti.

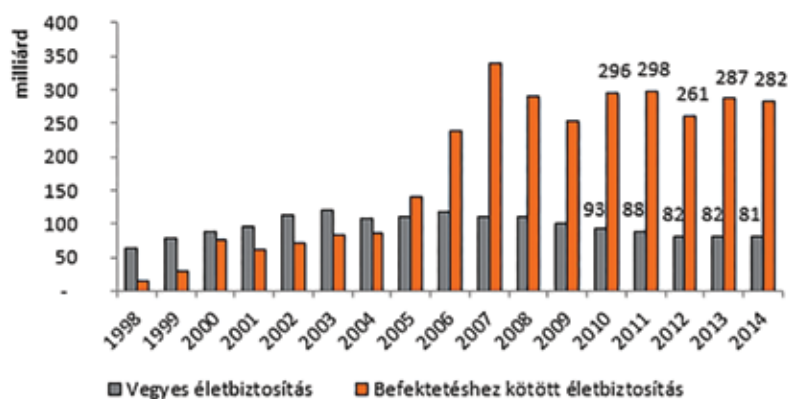
6. ábra – A magyar biztosítási szektor folyamatos díjas életbiztosítási szerződéseinek száma az egyes években (forrás: MABISZ, saját szerkesztés)

Az év végi szerződésállományokat vegyes, befektetési egységhez kötött (BEK) bonthatásban ábrázolva (7. ábra), ugyanaz az ív figyelhető meg, amelyet a 6. ábra is szemléltet. A szerződésállomány folyamatos csökkenése megtört 2014-ben, és a 2012-es év értékét meghaladóan megemelkedett.

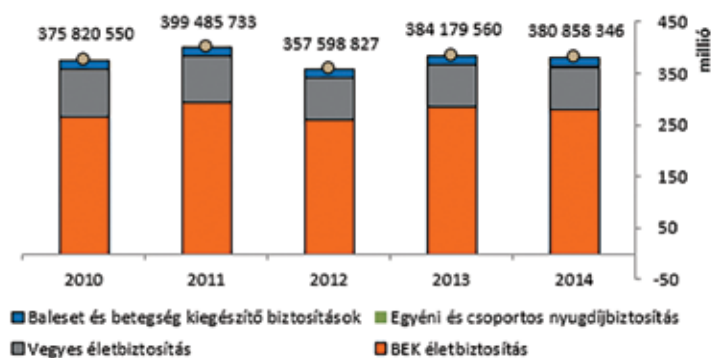

7. ábra - A magyar biztosítási szektor folyamatos díjas vegyes és befektetési egységekhez kötött életbiztosítási szerződéseinek száma (forrás: MNB, saját szerkesztés).

A díjbevételeket ábrázolva eltérő kép bontakozik ki. A 8. ábra arról tanúskodik, hogy a szerződésállomány 2014-es emelkedése a díjbevételekben nem éreztette egyértelműen hatását, a nyugdíjbiztosításokhoz köthető életbiztosítási szerződések 2014. évi díjbevétele elmarad a 2013. évi értéktől. Emellett megfigyelhető a 9. ábrán az éves díjbevételek nyhe ingadozása, melynek következtében az egy biztosítási szerződésre jutó díjbevételek vonatkozóan nem fogalmazható meg egyértelmű állítás.

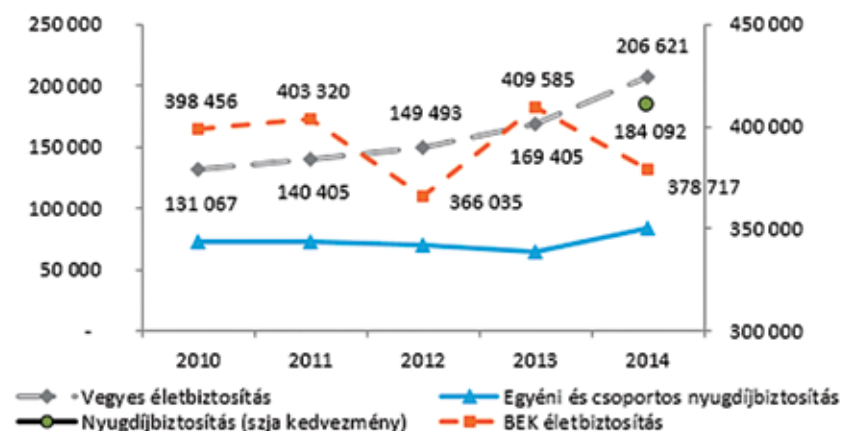

8. ábra - Nyugdíjbiztosításhoz köthető életbiztosítási szerződések évenkénti díjbevétele (milliárd Ft) (forrás: MNB, saját szerkesztés)

9. ábra - Nyugdíjbiztosításhoz köthető életbiztosítási szerződések évenkénti díjbevétele (ezer Ft) (forrás: MABISZ, saját szerkesztés)

Tovább árnyalja e megállapításokat a 10. ábra, amelyen látható, hogy a unit-linked életbiztosítások átlagos díjbevétele csökkent 2014-ben a 2013-as időszakhoz képest, ellentétben a vegyes és az egyéni és csoportos nyugdíjbiztosításokkal.

10. ábra - Egy szerződésre vetített éves átlagos díjbevétel (jobb tengely - BEK, bal tengely - vegyes és egyéni és csoportos) (forrás: MABISZ, saját szerkesztés)

A vegyes biztosítás esetében az éves átlagos díjbevétel 169 405 Ft-ról jelentősen megnőtt, ez a 2014-es évben 206 621 Ft volt. Szintén jelentős, 30%-os emelkedést lehet megfigyelni az egyéni és csoportos nyugdíjbiztosítások esetében, így az időszak végére átlagosan 83 759 Ft-ot fizettek be ezekre a szerződésekre 2014-ben. Megjegyzendő emellett, hogy a nyugdíjbiztosítások átlagos díja - egyszeri és folyamatos díjas biztosításokat is nézve - 184 092 Ft volt. Ez összesen 104 402 nyugdíjbiztosítási szerződésből tevődött össze 12,6 milliárd Ft

éves díjbevételből. A mintegy 100 ezer szerződés 35%-ához kapcsolódott kiegészítő biztosítás.

A nyugdíjbiztosítók több kisebb megtakarítónak nyújtottak öngondoskodási lehetőséget.

A nyugdíjbiztosításokra így módon az ÖNYP-vel és NYESZ-R-rel ellentétes tendenciák érvényesültek 2014-ben a szerződők számát illetően. Míg mind az önkéntes pénztárak, mind a nyugdíj-előtakarékossági számlák esetében csökkent a szerződők száma, addig 2013-hoz képest több nyugdíjbiztosításhoz kapcsolható életbiztosítási szerződést kötöttek, mely új kötelesekből mintegy 100 ezer adókedvezményre jogosító nyugdíjbiztosítás volt. Az egy szerződőre jutó befizetés nőtt az önkéntes pénztártartagok körében, s ugyanezt lehet elmondani a hagyományos nyugdíjbiztosítások vonatkozásában.

Összességében tehát megállapítható, hogy míg az ÖNYP és NYESZ-R vagyon koncentráltsága nőtt, addig a nyugdíjbiztosítók több kisebb megtakarítónak nyújtottak sajátos öngondoskodási formát, lehetőséget. Az idézett változások azonban olyan kismértékűek voltak, hogy azokra messzemenő következtetéseket alapítani helytelen lenne. Különösen igaz ez annak fényében, hogy a nyugdíjbiztosításokra tett megállapítások összesített statisztikák alapján készültek, így azok relevanciájáról és helytállóságáról nem lehet teljes mértékben megbizonyosodni, a nyugdíjbiztosításokról szóló 2014-es adat esetében pedig nincsen viszonyítási alap. Az ügyfélkör bővülését a biztosítóknál, míg csökkenését a másik két megtakarítási formánál az adókedvezmény újdonságereje mellett előidézhetette többek közt a biztosítók aktív marketingtevékenysége, mellyel az új lehetőség hírére kívánták eljuttatni a potenciális ügyfelekhez.

Mindezek fényében következtetést megfogalmazni az adókedvezmény nyugdíjcélú megtakarítást ösztönző hatásáról elhamarkodott lenne. Az új nyugdíjcélú megtakarítást ösztönözni hivatott adókedvezmény túl kevés ideje él a biztosításokra ahhoz, hogy az így képződő többletmegtakarítás értékét megbízhatóan számszerűsíteni lehetne. Ugyanakkor, ahogy a 5. ábra is mutatta, a nyugdíjbiztosítások nagy hányadát teszik ki az új köteleseknek, és a legfrissebb, 2015-ös nem hivatalos adatok tükrében a „nyugdíjbiztosítások szekere” tényleg beindulni látszik, ahogy fogalmazott a Portfolio.hu munkatársa egy 2015. március 10-ei cikkben (Portfolio.hu, 2015).

Az átlagos vagyon és az egy főre eső befizetések alakulásai emellett azon hipotézis felállításának szolgálhatnak alapjául, mely szerint az önkéntes pénztárak, a nyugdíjbiztosítások és a NYESZ-R eltérő célcsoportokat szolgálnak ki. Az önkéntes pénztárakat és biztosítókat vélhetőleg kisebb befektetési önállóságot igénylő ügyfelek keresik fel. Az önkéntes pénztárakat vélhetően azok, akik rugalmasabb és kisebb megtakarítást igénylő befektetési formát keresnek, miután a biztosítási termékek egy kötelező minimumdíjat írnak elő (amely lényegesen magasabb, mint a pénztári kötelező tagdíj legkisebb mértéke), s a díjszüneteltetés is csak korlátozottan lehetséges (a biztosítási konstrukció jobban bünteti a rendszertelen díjfizetést, a díjfizetés elmaradását, végső soron a szerződés idő előtti megszűnését főleg a tartam első éveiben). A NYESZ-R-zel ellentétben teljes önállóságot enged a portfólió-választásban, és a magas egy főre jutó vagyon miatt feltételez-

hetőleg a tehetősebb állampolgárok számára bír vonzerővel. E szemszögből az adókedvezmény nyugdíjbiztosításokra történő kiterjesztése egy előremutató és észszerű döntésnek tűnik, hiszen sikeresen növelte a nyugdíjcéllal rendszeresen megtakarítók számát egy évről évre koncentráltabb piacon. E pozitív ítéletet azonban a fent említettek miatt mindenképpen szükséges verifikálni a következő évek adatainak fényében.

Az adókedvezmény hatáselemzése

Az adatokról

Az adatok egy magyarországi biztosító nyugdíjbiztosítási kötvényállományáról tartalmaznak információt. Mivel ezen információk biztosítási és üzleti titkot képeznek, ezért a továbbiakban az adatok ismertetése csak a következtetések relevanciájának megítélése szempontjából szükségesre terjed ki.

Az elemzési célra rendelkezésre álló portfólióban közel 8 ezer, 2013 és 2015 között megkötött szerződés szerepel. Ezen állomány körülbelül fele-fele arányban oszlik meg B és C termékek között, ahol B termék jelöli a biztosító által az adókedvezmény érvénybe lépését megelőzően kínált nyugdíjbiztosítással rokon konstrukciót, C termék az ezt követően újonnan bevezetésre kerülő nyugdíjbiztosítást. (A termékeket részletesen az 1. Függelék ismerteti.)

A B termék és a C termék biztosítási feltételei bár kis mértékben, de eltérőek. Mivel a B terméket az adókedvezmény bevezetésekor időben a C termék váltotta fel, ezért a biztosítási feltételek természetesen módosultak. Míg a B termék vegyes biztosításként klasszifikálható, addig a C termék a törvényben lefektetett kritériumok szerinti nyugdíjbiztosításnak tekinthető. A kettő közti lényegi eltérés abban rejlik, hogy utóbbi esetében a vegyes biztosításra jellemző biztosítási eseményeken túl a nyugdíjszolgáltatásra való jogosultság megszerzése (tényleges nyugdíjba vonulás) és/vagy az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése (akár tényleges nyugdíjba vonulás nélkül) is kiváltja a biztosító teljesítését. A B és C termékeknek – a beazonosíthatóság elkerülése végett – csak a legszükségesebb jellemzőire kiterjedő összehasonlítást taglaló táblázatot a függelék tartalmazza.

A két termék közti különbség alapot szolgáltatathatna a vizsgálati eredmények igazságtartalmának megkérdőjelezéséhez, a hasonlóság a két termék közt azonban olyan mértékű, hogy e problémától a szerző álláspontja szerint el lehet tekinteni. Az adókedvezmény hatásának torzításoktól mentes kimutatása akkor lenne csak lehetséges, ha az ügyfelek a biztosítás megkötésének időpontjában nyilatkoznának arról, hogy a biztosítást az adókedvezmény hiányában is megkötnék-e. Mivel várhatóan a jövőben sem lesz erre vonatkozóan információ, ezért az mondható, hogy a dolgozat jelen ismeretek birtokában mérvadó elemzésre vállalkozik.

Az egyes szerződésekhez a biztosított neve, életkora, irányítószáma, a szerződés tartama, kezdete, valamint vége, a díjfizetés módja és gyakorisága, az előírt éves díj, a biztosítási összeg, továbbá törlés esetén annak oka van hozzárendelve. Emellett a szerző az irányítószám alapján a KSH T-Star területi statisztika néhány adatát kapcsolta a rekordokhoz, így a megítélését, település jogállását, agglomerációs tagozódását, az állandó és a lakónépesség számát,

valamint a 18-59, 20-29, 30-39, 40-49, 50-59 és 60-64 közti férfi és női lakosság számát annak érdekében, hogy a területi hatásokat ki lehessen szűrni.

A B és C termékek alapvető különbözőséget mutatnak fel kor szerinti, és kis eltérést a szerződő lakóhelye szerinti bontásban. Bár a biztosítottak átlagéletkora a két termék esetében hasonló, a B esetében 43,23, a C esetében 45, a kor szerinti szóródás már lényeges eltéréseket mutat. Az adókedvezménnyel támogatott C termék esetén a szórás 8,6, a 2014. január 1-jét megelőzően vásárolt B termék esetében 13,24 év. A varianciában felfedezhető eltérésre magyarázatul szolgálhatna az a termékek specifikációjából eredő különbség, hogy a C termék alacsonyabb maximális belépési korral köthető csak, az adatok azonban e feltételezést nem támasztják alá.

A B és C termék maximális belépési korának minimumánál idősebb szerződőket nem tekintve⁷, az átlagéletkor a B termék esetén statisztikai értelemben véve szignifikáns csökkenést mutat, 43,23 évről 42,33 évre mozdul el. Nem meglepő módon, a C termék esetében minimális változás tapasztalható, mely minden szokásos megbízhatósági szint mellett inszignifikánsnak tekinthető. A varianciák közti korábban említett lényeges különbség azonban bár kisebb mértékben, de továbbra is megmarad: B termék esetében 12,43-ra, a C termékre nézve 8,57-re csökken. Ily módon az állapítható meg, hogy az adókedvezmény korösszetétel szempontjából egy sokkal homogénebb csoportot mozgató meg. A két termék biztosított körének kor szerinti leíró statisztikáit, valamint megoszlását két, egyenként 4000 elemből álló mintát véve a két termék ügyfélköréből, a Függelék tartalmazza.

Területi bontásban vizsgálva a két állományt az figyelhető meg, hogy a C termék minimális mértékben keresettebb a közép-magyarországi régióban, azaz Budapest és Pest megyékben. Természetesen ennek ellenkezője fogalmazható meg a B termék területi elterjedtségét vizsgálva. Az eltérések azonban olyan kismértékűek, hogy elvethető az az előzetes feltevés, miszerint az adókedvezmény az egyes országrészekben élőkre eltérő mértékben fejtehető volna ki ösztönző hatását. A B és C termékek régiókénti megbontását a Függelék tartalmazza.

Klaszterelemzés

A klaszterelemzés egy olyan osztályozó eljárás, melynek célja, hogy a sokaságon belül egymáshoz hasonló egyedekből álló, homogén csoportokat képezzen. A csoportképzés az elemző által megadott csoportképző szempontok, valamint az egyedek hasonlóságát definiáló mérőszám, kiválasztási eljárás alapján történik. Az eljárás ezen inputok megadását követően teljességgel automatizált, így az elemző elsődleges felelőssége a szakmailag megfelelő csoportosítási kritérium meghatározásában rejlik.

Jelen dolgozat a sokaságot kor, földrajzi elhelyezkedés, nem és fizetési hajlandóság, képesség szerint kívánta differenciálni. Mivel e szempontok arány- és nominális skálán mért változókat egyaránt magukban foglaltak, ezért a k-közép- és hierarchikus klaszterezési eljárás helyett AIC és BIC információs kritériumokat alkalmazó kétlépcsős klaszterezés került kiválasztásra elemzési módszerként. Bár a képzett csoportok termé-

kenkénti összevetése lehetővé tette volna annak kimutatását, hogy az adókedvezmény milyen korú, lakóhelyű és nemű emberekre hatott leginkább, a csoportosítást el kellett vetni a nem és lakóhely változó zavaró dominanciája miatt. A nem és lakóhely szerinti törések erősebbnek bizonyultak a másik két csoportképző ismérvnél, s így módon a csoportok heterogének maradtak a kor és a biztosítási díj vonatkozásában.

Annak érdekében, hogy a két termék ügyfélkörének kor szerinti rétegződését (lásd 3. Függelék) ki lehessen rajzolni, a szerző a csoportosítási szempontokat a két arányskálán mért változóra, a korra és az éves díjra szűkítette. Ily módon a csoportképzés csak kor és biztosítási díj szerint homogenizálta a sokaságot. A C termék esetében ez 3, a B termék esetében 4 klaszter kialakításához vezetett volna az információs kritériumokra való hagyatkozás esetén, a klaszterkönyök azonban mindkét esetben 3 csoport képzését indokolta, így végül az összehasonlíthatóságot szem előtt tartva mindkét esetben 3 klaszter került kialakításra.

Ez a csoportosítás a C termék esetében homogénebb csoportokat tudott létrehozni. E tény meglepő azon korábban tett megjegyzés fényében, miszerint a B termék esetében a kor szerinti variancia magasabb, ami rendszerint jobb szeparálhatóságot eredményez.

A klaszterelemzés mindkét esetben a következő leírásokkal jellemezhető kategóriákat különítette el:

- kis elemszámú, középkorúak, idősebb középkorúak által alkotott, magas megtakarítási képességű vagy hajlandóságú (1. klaszter)
- nagy elemszámú, fiatalok, fiatal középkorúak által alkotott kis megtakarítási képességű vagy hajlandóságú (2. klaszter)
- nagy elemszámú, középkorúak által alkotott közepes megtakarítási képességű vagy hajlandóságú (3. klaszter)

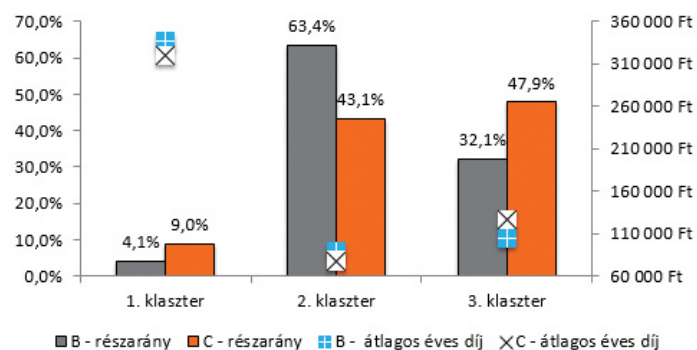
A legmarkánsabb eltérés, mely a csoportosításból kitűnik, az egyes csoportok relatív súlyában és kor szerinti homogenitásban mutatkozik meg. Az 1. klaszter súlya a B termék esetében kevesebb mint fele a C termék ugyanazon csoportjához képest, a 3. klaszter a B termék esetében kb. 15 százalékponttal kisebb részarányt birtokol a C termék azonos csoportjához mérten. Ily módon a 2. klaszter közel 20 százalékponttal magasabb részesedéssel bír a B termék esetében.

Míg az 1. klaszter a C termék esetében jellemzően 55 és 65 év közötti idősebb középkorúakat tömörít, addig a B termék esetében e csoport tagjainak életkora 40 és 60 év között oszlik meg. A 2. klaszternél is hasonló reláció fogalmazható meg. A C termék esetében kisebb intervallumon, 35-45 év között, a B termék esetében viszont 20 és 50 év között szóródnak az életkorok. A 3. klasztert jellemzően 45 és 55 év közöttiek alkotják a C termék vonatkozásában, a B termék esetén inkább 45 és 70 év közöttiek. A szerződőket 65 év alatt vizsgálva is kb. kétszer akkora évtartományt fed le a 3. klaszter a B termék esetében. A régiók szerinti megoszlást a 4. Függelék mutatja be.

Az éves díj vonatkozásában kisebb eltérések mutatkoznak a két termék egyes csoportjai között. Az 1. klaszter esetében az átlagos díj kis csökkenést mutat az adókedvezmény bevezetése után, mely vélhetőleg a csoporthoz csatlakozó, ám a csoportátlaghoz képest kisebb megtakarítást vállaló egyedek jelenlétének növekedésével magyarázható. A 2. klaszter esetében is kis csökkenés tapasztalható, ami arra utalhat, hogy az adókedvezmény hatására olyan kismegtakarítók

kezdtek biztosítást vásárolni, akik korábban nem választották az időskorra való tartalékolás e formáját. A 3. klaszter esetén az előzőekkel ellentétes tendencia figyelhető meg, az átlagdíj kis mértékben, megközelítőleg 20 ezer forinttal emelkedett.

A jelen ismeretek birtokában így az fogalmazható meg, hogy az adókedvezmény ösztönző hatását leginkább a középkorú népességre fejtette ki, azon belül is különösen erőteljesen a nagy megtakarítási képességű társadalmi szereplőkre. A nyugdíjbiztosítást vásárlókon belül megnövekedett a magas, havonta átlagosan 25-30 e Ft megtakarítást vállaló, 55 és 65 év közti szerződők, valamint a havonta átlagosan 10 e Ft-ot félrerakó, 45 és 55 év közti népesség aránya. Megjegyzendő továbbá, hogy az előbbi, magas átlagos éves díjú csoporton belül csökkent – megközelítőleg 20 százalékponttal – az éves rendszerességgel megtakarítók részaránya, ami esetlegesen lehet annak kifejeződése, hogy e megtakarítói kör mérsékelt vagyonnal, de rendszeres megtakarítási képességgel rendelkező csoporttal bővült. A B és C termékek esetében az egyes klaszterek relatív súlyát, valamint a klasztereken belüli átlagos éves díjat a 11. ábra mutatja.

11. ábra – A klaszterek relatív súlya (bal tengely) és a klasztereken belüli átlagos éves biztosítási díj (jobb tengely) a B és C termékek esetében (forrás: saját számítás)

A fenti eredmények és következtetések értékelésekor azonban szükséges utalni az endogenitás fennállásának lehetőségére. Az endogenitás elsődlegesen a biztosítási díj változásában merülhet fel, a kor változó vélhetően egy olyan objektíven mérhető tényező, mely a fenti klaszterezésben nem egy látens változó hatását csatornázza be. A biztosítási díj változásában azonban számos tényező hatása lecsapódhat, így például a jövedelem, a vagyon vagy közvetve akár a családi állapot, foglalkozás is. Ezek elkülönítése s a csoportosításra gyakorolt hatásuk kimutatása részletgazdagabb és pontosabb képet szolgáltatott volna a nyugdíjbiztosítást vásárló társadalmi csoportokról.

Lehetséges ugyanis, hogy a biztosítási díj mértékében nemcsak a vagyoni helyzet játszik meghatározó szerepet. Befolyásoló tényező lehet az állami nyugdíjrendszerbe vetett hit, amely vélekedés összefüggésben állhat a szerződő foglalkozásával. Emellett szintén lehetséges, hogy az egyedülálló szerződők nagyobb megtakarítási hajlandósággal bírnak, mert nem számíthatnak időskorban a gyerekeik anyagi támogatására. Mindezek arra hívják fel a

figyelmet, hogy a jövedelmi, vagyoni helyzet meghatározó szerepe a biztosítási díj nagyságában nem kizárólagos. A dolgozatban tett megállapítások igazolására ily módon szükséges lenne egy olyan felmérést végezni, mely lehetőséget nyújtana e kérdések megválaszolására, és a nyugdíjbiztosítást vásárló társadalmi csoportok pontosabb azonosítására.

Kamatelőny-számítások

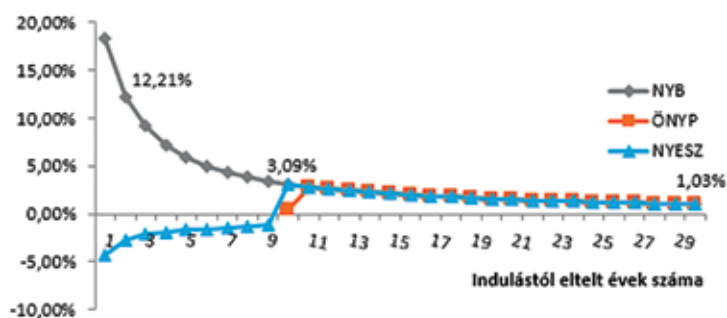
A fenti megállapításokat alátámasztani látszanak azok a számítások, melyeket a szerző a nyugdíjcélú megtakarítások más hosszú távú megtakarítási formákkal szembeni kamatelőnyének kimutatása céljából végzett. Jelen esetben e kamatelőny a tartós befektetési számlán való befektetéssel szembeni többlethozamot jelenti.

A számítások jelentős egyszerűsítések mellett készültek. A hozamot változatlanul tételezik fel a biztosítás teljes futamidejére (2%), nem vesznek figyelembe semmilyen költséget a tartam egésze alatt, valamint nem korrigálnak a nyugdíjbiztosítás esetében a kockázatban állás költségével. Utóbbi két feltételezés hatása a számításokra számottevő is lehet, így az itt végzett kamatelőny-számítások helyénvalósága megkérdőjelezhető.

E két aspektus figyelembevétele ugyanakkor egy sokkal részletgazdagabb elemzési keret kívánna meg, melynek megvalósítása sok kérdést vet fel, s hozadéka nem feltétlenül áll arányban a kibővítés terhével. A feltételezések védelmében lehet elmondani, hogy amennyiben a nyugdíjcélú megtakarítási termékeket kínáló szolgáltatók megközelítőleg azonos költségfedezetet vonnak el – mely az MNB kockázati jelentése alapján vélemezhető –, a költségek figyelmen kívül hagyásából fakadó torzító hatás nem kirívó mértékű (Magyar Nemzeti Bank, 2015).

A nyugdíjbiztosítások esetében a költségelvonás azonban a tartam függvényében általában csökkenő ütemben mérséklődik, a MABISZ által közzétett, az előzőekben már említett „Biztosítótársaságok TKM mutatói” dokumentumban szereplő hagyományos biztosítások esetében az első öt évben átlagosan 0,46, a második öt év alatt átlagosan 0,33 százalékponttal. Ez a hosszú tartamot tekintve akár 1 százalékpontos csökkenés a számításokra hatással lett volna, a következtetéseket ugyanakkor nem befolyásolta volna, így e szempontot a modellezés nem vette figyelembe.

A nyugdíjbiztosítások esetében jelentkező kockázatban állás díjrésztől a szerző szerint továbbá azért lehet eltekinteni, mert sok nyugdíjbiztosítási termék esetében nem jelentékeny a biztosítási kockázat, így például a szerződő halála esetén a kedvezményezett a befizetett díjakat, valamint az adójóváírási és többlethozam számlán lévő aktuális összeget kapja csak kézhez, s csak baleseti halál esetén jár – nem meghatározó mértékű – többletszolgáltatás. Emellett a kockázatban állás költségét nem nyugdíjnyújtásként való pénzkivétel esetén csak a biztosított életkorára tett további feltételezések bevezetésével lehetne becsülni, ugyanis a baleseti eredetű, valamint természetes halál kockázata függ a biztosított életkorától. A számítások eredményeit¹¹ a 12. ábra és a 13. ábra szemlélteti. Megjegyzendő továbbá, hogy nyugdíjbiztosítások esetében a 10 éven belüli hozzáférés csak a fentiekben már részletezett formában és módon lehetséges.

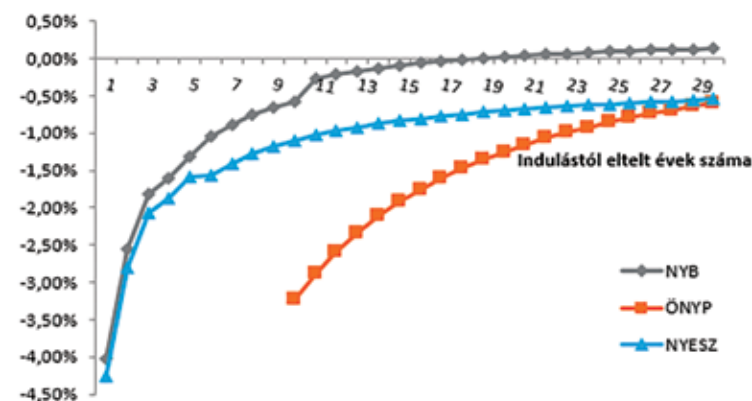

12. ábra - Nyugdíjcélú megtakarítások hozamtöbblete nyugdíjszolgáltatásként való pénzkivétel esetén (forrás: saját szerkesztés)

A 12. ábrát vizsgálva az látható, hogy az adókedvezmény nyomán létrejövő kamatelőny a 10. évet követően időben csökkenő tendenciájú, a 10. évet megelőzően – a nyugdíjbiztosítást kivéve – azonban negatív értékű. Ebből következik, hogy azok a megtakarítók, akik várhatóan 10 éven belül vonulnak nyugdíjba, szignifikáns előnyre tesznek szert, ha a megtakarítás formájául nyugdíjbiztosítást választanak. Szükséges azonban hozzátenni, hogy e megállapítás a korábban említettek miatt csak fenntartásokkal igaz, továbbá a megtérülést erőteljesen befolyásolhatja a költségterhelés egy ilyen rövid tartamú szerződésnél, mely terméktől függően nagyon magas is lehet.

Robusztusabb megállapítás nyerhető a 10. éven túli időszakot vizsgálva. A kamatelőny csökkenő mivolta arra utal, hogy az ösztönzés erőteljesebb rövid távú megtakarítási időszak alatt, azaz a középkorú, 45-55 év közötti népesség körében. A kamatelőny 30 éves távlatban éves szinten csupán harmada a 10 éves hosszúságú szerződésekének, mely alacsonynak tűnik, gondolva például a likviditás-preferencia elméletre.

Ily módon felvetődik a kérdés, hogy az adókedvezmény jelenlegi szabályozása valóban kiváltja-e azt a hatást, amelyet a jogalkotó elérni kívánt. A fenti elemzések alapján vizsgálódás tárgyát képezhetné egy olyan adókedvezmény-rendszer, melynél a támogatási kulcs a megtakarítás időtartamával arányosan nőne, abból a célból, hogy az ösztönző hatás azon népesség körében legyen erősebb, akik várhatóan már lényegesen alacsonyabb nyugdíjra számíthatnak. Emellett szükséges lenne megvizsgálni a 20%-os adókedvezmény mértékének differenciálását is, s esetleges növelését a maximális támogatási összeg csökkentésével, mint azt Simonovits (2009) is lehetőségként említi, még akkor is, ha e támogatási intenzitás nemzetközi összehasonlításban kiemelkedően magasnak mondható (Szalai, 2015).

13. ábra - Nyugdíjcélú megtakarítások hozamtöbblete nem nyugdíjszolgáltatásként való pénzkivétel esetén (forrás: saját szerkesztés)

A további elemzési lehetőségekről

Érdekes, érdekes és szükséges lett volna megmutatni, hogy az éves díj szignifikánsan nőtt-e az adókedvezmény hatására. A szerző ezen hatás kimutatására több ízben tett kísérletet, amelyeket azonban sajnos nem koronázott siker. Ennek oka, hogy azok a statisztikai eszközök, melyek segítségével a többletmegtakarítás kvantifikálható lett volna, olyan előfeltételekhez kötöttek, melyek a sokaságra közelítőleg sem teljesültek.

A lineáris regresszió alkalmazásának két alapvető feltétele is sérült, ezért a módszer nem lehetett az elemzés szolgálatába állítani. Egyrészt a magyarázott és a magyarázó változók közti kapcsolat linearitását kétségbe lehetett vonni, mivel több lényeges változóra vonatkozóan sem állt rendelkezésre információ, így különösen az egyének jövedelmére¹². Másrészt a függő változó közelítőleg sem követett normális eloszlást, aminek következtében a paraméterbecslések és sztenderd hibák torzítottak lettek volna, a becslések hamis képet közvetítettek volna.

Az általánosított lineáris regresszió feltevései sem állták meg a helyüket. A szerző megpróbálta, hogy a sokaságot éves díj szerint homogénebb csoportokra osztva illesszen eloszlást az éves díj változóra. Az éves díj azonban olyan erőteljesen koncentrálódik bizonyos értékek köré, hogy részsokaságokat tekintve sem lehet eloszlását az exponenciális eloszláscsalád egyetlen tagjával sem – így exponenciális, gammaeloszlással – közelíteni.

A dolgozat emiatt megvizsgálta a magyarázott változó ordinális skálára való „lefokozásának” lehetőségét. Négy kategóriát – kicsi, közepes, magas és extrém – kialakítva, ordinális logisztikus regressziót illesztett. A regresszió bár szignifikánsnak találta a termékváltozót, az „arányos odds” feltevés sérülése miatt a paraméterbecslések valótlank voltak.

A kérdéskörre alkalmazható módszereket tekintve a dolgozat egyik – ismeretlen – lektora a következő véleményt fogalmazta meg, mellyel a szerző teljes mértékben egyetért. „A

leghatásosabb empirikus módszertan feltehetőleg egy longitudinális impact analysis lenne, amelyben egy ismert panel mikroszintű viselkedését lehetne követni – az adókedvezmény bevezetését megelőző kezdettel, a változásokat követve. Az adókedvezményt igénybe vevők és az igénybe nem vevők megtakarítási hajlandóságát egy ilyen mintán jól össze lehetne vetni.”

Következtetések és összefoglalás

A dolgozat a bevezetőben felvetett komplex kérdéskör kihívásainak csak részlegesen tudott megfelelni, mely hiányosságot elsődlegesen a rendelkezésre álló adatok korlátossága eredményezte. Az elemzések ugyanakkor elegendő bizonyítékul szolgáltak több hipotézis felállítására. Ezek szerint a nyugdíjcélú megtakarítási termékekre vonatkozó adókedvezmény alapvetően a középkorú népességre van ösztönző hatással, s nem arra, a ma még fiatal generációra, akik nyugdíjellátása valószínűsíthetően jelentékeny mértékben fog csökkenni. A szerző e probléma orvoslására egy befektetési időtartammal arányosan növekedő támogatási kulcs bevezetését meggondolásra érdemesnek tartja. A szerző továbbá itt látja szükségesnek idézni azt a különösen értékes lektori megjegyzést, mely a kérdéskört tágabb kontextusba helyezve árnyalja a következtetést, és hívja fel a figyelmet a téma összetettségére. „Szociológiai tény a magyarországi tudatossági szint mellett, hogy a nagyon távoli jövőben bekövetkező eseményekre és helyzetekre nem keresnek válaszokat a fiatal korosztályokban. (...) Mindebből az is következik, hogy önmagában a megtakarítási ösztönzők nem fejthetnek ki olyan hatást, hogy a húszévesek nyugdíjcélú megtakarításon törjék a fejüket. Ez sokkal bonyolultabb edukációs folyamat komplex hatásaként változhat csak meg.”

A nyugdíjbiztosítási portfólió elemzése emellett azt a képet sugallta, hogy az adókedvezmény bevezetésével a tehetősebb rétegek súlya növekedett a megtakarítók közt, mely változás nem feltétlen vág egybe az intézkedés eredeti célkitűzésével. E hipotézis felveti az adókedvezményi struktúra újragondolásának indokoltságát, magasabb támogatási intenzitás és alacsonyabb maximálisan érvényesíthető támogatási összeg mellett. Megállapítást nyert továbbá, hogy az adókedvezmény nyugdíjbiztosításokra való kiterjesztése növelte a nyugdíjcéllal rendszeresen megtakarítók számát egy egyre szűkülő piacon, mely tény a magyar társadalombiztosítási rendszer strukturális problémáit figyelembe véve kétséget kizáróan pozitív fejlemény.

Az elkövetkezendő években ugyanakkor szükséges lenne a nyugdíjcélú megtakarítási termékekre vonatkozó statisztikák elkülönült gyűjtésére annak érdekében, hogy – az adójóváírás és az addicionális megtakarítások mértékét összehasonlítva – mérni lehessen e gazdaságpolitikai intézkedés hatásosságát. Emellett fontos lenne e három megtakarítási terméktípusról vezetett nyilvántartások segítségével megállapítani, hogy e termékek a jövedelemmel rendelkezők mekkora hányadát képesek elérni, valamint további változók – jövedelem, foglalkozás – bevonásával bővíteni az elemzés spektrumát.

1. FÜGGELÉK

Részlet – 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról

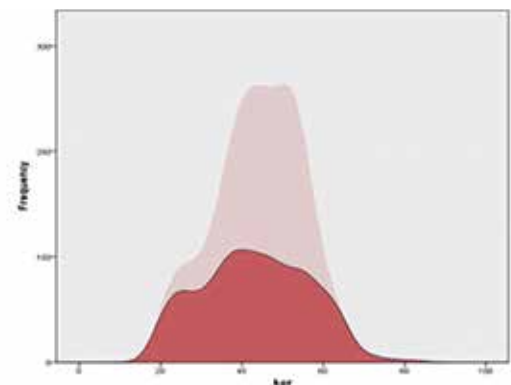
93. Nyugdíjbiztosítás: az olyan életbiztosítás, ahol a biztosító teljesítésére – a haláleseti szolgáltatást kivéve – a nyugdíjbiztosítási szerződés egész tartama alatt a biztosított jogosult, és a biztosítói teljesítést a biztosított
- halála,
  - társadalombiztosítási nyugellátásról szóló jogszabály szerinti saját jogú nyugellátásra való jogosultságának megszerzése (ez alatt a tényleges nyugdíjas állapotot kell érteni),
  - egészségi állapotának legalább 40 százalékos mértékű károsodása, feltéve, hogy a nyugdíjbiztosítási szerződés létrejöttének időpontjában a biztosított egészségkárosodása a 40 százalékos mértékűt nem éri el (függetlenül attól, hogy rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásra jogosult-e vagy sem), vagy
  - a szerződés létrejöttékor érvényes öregségi nyugdíjkorhatár biztosított általi betöltése váltja ki, feltéve, hogy a nyugdíjbiztosítási szerződés létrejöttétől (az ajánlat vagy a szerződésmódosítás ügyfél részéről történő aláírásának napjától) a biztosító biztosítási eseményre tekintettel történő teljesítéséig (kivéve a biztosított halálát, a biztosított legalább 40%-os mértékű egészségkárosodását, valamint kivéve, ha a biztosító teljesítése nem csökkenő összegű járadékszolgáltatás, és a járadékszolgáltatást a szerződés létrejöttétől számított legalább 10. év végéig vagy a biztosított haláláig nyújtják) legalább 10 év eltelik, azzal, hogy a nyugdíjbiztosítási szerződésnek az a)-d) pontokban szereplő biztosítási eseményeket – a c) pont kivételével, ha a biztosított egészségkárosodása a nyugdíjbiztosítási szerződés létrejöttékor a 40 százalékos mértékűt már eléri – tartalmaznia kell, és az a)-d) pontokban szereplő biztosítási eseményeken kívül más biztosítási eseményt nem tartalmazhat. Amennyiben a járadékszolgáltatás egy hónapra jutó várható összege a 10 ezer forintot nem éri el, a járadékszolgáltatás – a szerződés létrejöttétől számított 10. év letelte előtt – egy összegben is teljesíthető.

2. FÜGGELÉK

B és C termék összehasonlító táblázata

	B termék	C termék
Biztosítási események	<p>a) Biztosított kockázatviselés ideje alatt bekövetkező halála</p> <p>b) a Biztosított életben léte a szerződés lejáratakor (elérés)</p>	<p>a) a szerződés lejáratára</p> <p>b) a Biztosítottnak a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló jogszabály szerinti saját jogú nyugdíj szolgáltatásra való jogosultsága megszerzése (tényleges nyugdíjas állapot)</p> <p>c) a Biztosítottnak a szerződéskötést követően a lejárat időpontjáig bekövetkező 40%-os vagy azt meghaladó egészségkárosodása</p> <p>d) a Biztosított halála.</p>
A biztosítási tartam	A biztosítás egész évekre, 5-50 éves tartamra köthető. A biztosítás megkötésekor a Biztosított 16-70 éves lehet. A baleseti halál biztosítási szolgáltatás a Biztosított 65. életévének betöltésekor biztosítási évfordulóra megszűnik.	A biztosítás határozott időtartamra 18 éves kortól köthető. A szerződés tartamát a Biztosított születési ideje és a szerződéskötéskor jogszabályban meghatározott öregségi nyugdíjkorhatár betöltésének ideje határozza meg.
Egyéb	A Biztosító elérési szolgáltatása kérhető járadék formájában is.	Amennyiben a szerződés tartama kevesebb, mint 120 hónap (10 év), a biztosító a szolgáltatást a szerződéskötéstől számított legalább a 10. év végéig tartó, nem csökkenő összegű járadék biztosítás formájában teljesíti.
Kiegészítő szolgáltatás	A Biztosított tartamon belüli baleseti eredetű halála esetén a Biztosító kifizeti a Haláleseti Kedvezményezett javára a haláleseti szolgáltatáson felül a baleseti eredetű halálra szóló biztosítási összeget (X Ft) is.	Ha a Biztosított halála baleseti eredetű, a biztosító további X Ft-ot fizet. Ha a Biztosított halála közlekedési baleseti eredetű, a biztosító mellékletében meghatározott közlekedési baleseti eredetű haláleseti összeget is kifizeti, amennyiben a szerződés az ott meghatározott – a biztosítási díj nagyságára vonatkozó – feltételeknek megfelel.

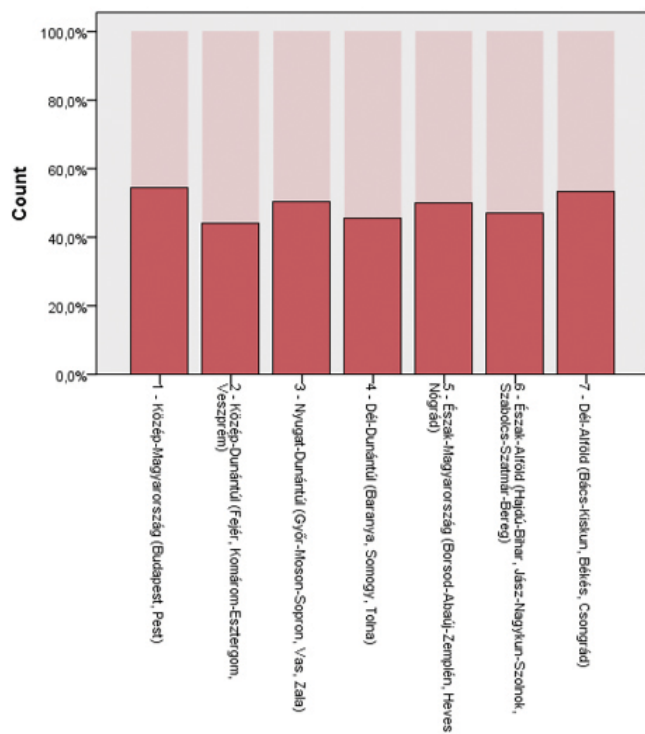
3. FÜGGELÉK

A szerződések kor szerinti gyakorisága (sötét felület – B termék, világos felület – B és C termék együttesen)

4. FÜGGELÉK

Szerződések régiók szerinti megoszlása (sötét felület – B termék, világos felület – B és C termék együttesen)

IRODALOMJEGYZÉK

Ayuso, J., Jimeno, J. F., & Villanueva, E. (2007. február). The effects of the introduction of tax incentives on retirement savings. Spanyolország. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.998219>

Crawford, R., Disney, R., & Emmerson, C. (2012. május). Do up-front tax incentives affect private pension saving in the United Kingdom? London, Egyesült Királyság.

Magyar Nemzeti Bank. (2015. június). Bankszektoron kívüli pénzügyi piacok kockázati jelentése. Szabadság tér 9. Budapest, Magyarország.

Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság. (2012. augusztus). Tájékoztató a magyar nyugdíjbiztosítás főbb ellátási szabályairól és szervezeti rendszeréről. Budapest.

Palkó, I. (2014. január 25). Portfolio.hu. Forrás: Az év slágere - Nyugdíj- és adókedvezmény egyszerre: http://www.portfolio.hu/vallalatok/ongondoskodas/az_ev_slagere_nyugdij_es_adokedvezmeny_egyszerre.194476.html

Pandurics, A. (2015. március 4). Biztosítók és ügyfelek: nagy változások küszöbén állunk. (P. István, Kérdező:)19 Pension Commission (2004). Pensions: Challenges and Choices. The First Report of the Pensions Commission. Egyesült Királyság.

Portfolio.hu. (2015. március 10). Forrás: Nyugdíjasok, figyelem - Ez lesz most az új sláger: http://www.portfolio.hu/fianszirozas/biztositok_penztarak/nyugdijasok_figyelem_ez_lesz_most_az_uj_slager.4.211192.html

Portfolio.hu. (2015. március 17). Portfolio.hu - A gazdasági hírforrás. Letöltés dátuma: 2015. március 22, forrás: Itt van, kik lesznek a gazdag nyugdíjasok!: az önkéntes pénztárak 2014. évi hozamai elérhetőek itt: http://www.portfolio.hu/befektetes/ongondoskodas/itt_van_kik_lesznek_a_gazdag_nyugdijasok.10.211509-2.html

Szalai, P. (2015. június). A kiegészítő nyugdíjrendszerről az állami ellátás tükrében. Biztosítás és kockázat, II. évfolyam 2. szám, 26-47

Whitehouse, E. (2004). The tax treatment of funded pensions. London.

Yoo, K.-Y., & de Serres, A. (2004). Tax treatment of private pension savings in OECD countries. No. 39.

HIVATKOZÁSOK

¹ A kedvezmény összegét az adóhatóság a biztosítónak átutalja, amit a biztosító a szerződésen megtakarításként jóváír.

² Az adatok Magyarország vonatkozásában a KSH interaktív korfájából származnak.

³ Azok esetében, akik 2020. január 1-je előtt töltik be a jogszabályok alapján rájuk irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt, az adó-visszatérítés maximális összege 130 ezer Ft/év.

⁴ Az értékek a szerző részére a Nemzetgazdasági Minisztérium által rendelkezésre bocsátott adatokon alapszanak.

⁵ MNB 2/2014. (V. 26.) számú nyugdíjbiztosításokra vonatkozó ajánlása.

⁶ TKM (Teljes Költségmutató) azt mutatja meg, hogy a felmerülő költségek miatt hozzávetőleg mekkora hozamvesztés éri a fogyasztót amiatt, hogy unit-linked biztosításba fektette be a pénzét, egy elméleti költségmentes befektetés hozamához képest. Segítségével az egyes társaságok unit-linked életbiztosítási termékeinek költségintje összehasonlíthatóvá válik. (http://felugyelet.mnb.hu/fogyasztoknak/iranytu_jobbmenu/tkm)

⁷ A megfogalmazás a beazonosíthatóság elkerülése végett van. A szerződések körének fenti korlátozása az eltérő maximális belépési kornak a szerződések átlagos életkorára gyakorolt hatásának kiszűrését szolgálja.

⁸ Akaike Information Criterion

⁹ Bayesian Information Criterion

¹⁰ Egy csoportosítás jóságát grafikusán oly módon is lehet mérni, hogy a magyarázott varianciát – a csoporton kívüli variancia a teljes variabilitáshoz arányítva – a csoportképzés során alkalmazott klaszterszám függvényében ábrázoljuk. Ha a kétdimenziós térben ábrázolt pontokat egyenes vonalakkal összekötve az egyik pontnál láthatóan megtörik a pontba befutó két vonal által rajzolt ív, azaz az egyenes meredeksége észrevehetően lecsökken, akkor az e ponthoz tartozó klaszterszám optimálisnak tekinthető abból a szempontból, hogy a klaszterszám növelésével a csoportosítás jósága már nem nő olyan erőteljesen, mint alacsonyabb klaszterszámoknál. Ezt a töréspontot szokás klaszterkönyöknek is nevezni.

¹¹ Az adóhatóság rendelkezik olyan részletes adatokkal, amelyek a bevallott jövedelmek és az érvényesített adókedvezmény kapcsolatáról adnak információkat. Ezek szigorú adatvédelmi követelmények összekapcsolása más állami nyilvántartásokban lévő adatokkal értékes információbázisul szolgálhatnának statisztikai elemzésekhez.